

บทที่ 5

สรุปและข้อ เสนอแนะ

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาแนวโน้มของความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัว และสังคมของเด็ก เร่ร้อน
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบทางสถานภาพส่วนบุคคล และองค์ประกอบทางสถานภาพด้าน เศรษฐกิจสังคมของครอบครัวของเด็ก เร่ร้อน
3. เพื่อหาความแตกต่างระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ กับลักษณะความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคมของเด็ก เร่ร้อน

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็น เด็กเเร่ร้อนในมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ตั้งแต่เดือน กันยายน ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2534 มีจำนวนทั้งสิ้น 50 คน เป็นชาย 36 คน และเป็นหญิง 14 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ ในส่วนที่เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ นั้น ใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้วปรับปรุงตามคำแนะนำ ข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและวิธีการทางสถิติ จำนวน 1 ฉบับ ในส่วนที่เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ นั้น วิเคราะห์เนื้อหาจากข้อความปลายเปิดของแบบสัมภาษณ์ ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มเติมในส่วนที่ไม่สามารถแสดง ให้เห็นได้ด้วยตัวเลข

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยขั้นแรกได้เข้าไปสร้างสัมพันธ์ภาพกับเด็ก เเร่ร้อน ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก เช่น การออกค่ายพักแรมที่จังหวัด กาญจนบุรี การเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในบ้านใกล้วัด บ้านอุปถัมภ์เด็กและบ้านสร้างสรรค์เด็ก ตลอดจนการออก พื้นที่กับครูข้างถนน ตามโครงการสร้างสรรค์เด็กข้างถนน เมื่อเกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีกับ เด็ก เเร่ร้อนแล้ว จึง ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรตามแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS-X (Statistical Package for Social Science) โดยใช้ค่าสถิติต่อไปนี้

1. ค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปรอิสระ
2. ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ศึกษา
3. ทดสอบความแตกต่างของความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคมของเด็กเร่ร่อน เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพทางการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดา สถานภาพทางการศึกษาของบิดามารดา โดยใช้ t-test
4. ทดสอบความแตกต่างของความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคมของเด็กเร่ร่อน เมื่อจำแนกตามภูมิสำเนา ระยะเวลาที่ใช้ในการเร่ร่อน โดยใช้ One Way analysis of Variance (F-test) และทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้ Newman - Keuls test

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ตอน กล่าวคือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลที่ได้จากการที่ผู้วิจัยร่วมออกพื้นที่กับครูข้างถนนในโครงการสร้างสรรค์เด็กข้างถนน ส่วนตอนที่ 2 เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เด็กเร่ร่อนทั้งหมดในมูลนิธิสร้างสรรค์เด็กตามแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ตอนที่ 1 จากการที่ผู้วิจัยได้ร่วมออกพื้นที่กับครูข้างถนนตามพื้นที่ต่าง ๆ ได้แก่ สะพาน พระพุทธยอดฟ้าฯ สนามหลวง อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ สวนจตุจักร สวนสมเด็จพระเจ้า (ลาดพร้าว) และย่านพัฒนาพงศ์ พบว่า เด็กเร่ร่อนที่ใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ยกเว้นย่านพัฒนาพงศ์ ประมาณร้อยละ 80 อยู่ในวัยเด็ก ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการขอทานและขอสูดดมกาว 3K ผู้วิจัยใช้เวลาไม่นานและรู้สึกง่ายในการสร้างสัมพันธภาพกับเด็กกลุ่มนี้ ส่วนเด็กเร่ร่อนที่อยู่ในพื้นที่พัฒนาพงศ์ ประมาณร้อยละ 85 อยู่ในวัยรุ่น อายุประมาณ 12-15 ปี ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการขายบริการทางเพศกับแขกชาวต่างชาติ จากข้อมูลของครูในพื้นที่รายงานว่า เด็กเร่ร่อนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นเด็กชาย มีเด็กหญิงอยู่ประมาณ 3 คน ผู้วิจัยต้องใช้เวลาและรู้สึกยากในการสร้างสัมพันธภาพกับเด็กกลุ่มนี้ และพบว่า เด็กกลุ่มนี้ขอสูดดมกาว 3K เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กเร่ร่อนชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ในกลุ่มเดียวกันจะมีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน แต่ต่างกลุ่มมีการข่มเหงรังแกกัน

ตอนที่ 2 จากการวิเคราะห์การสัมภาษณ์เด็กเร่ร่อนทั้งหมดในมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก จำนวน 50 คน สามารถสรุปเป็น 5 ประเด็นใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชีวิตของเด็กเร่ร่อน
2. แนวโน้มความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคมของเด็กเร่ร่อน
3. องค์ประกอบทางสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพทางการศึกษา และระยะเวลาที่ใช้ในการเร่ร่อน องค์ประกอบทางสถานภาพด้านเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวของเด็กเร่ร่อน

ได้แก่ ภูมิลาเนา สถานภาพทางการศึกษาของบิดามารดาฐานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดา

4. ความแตกต่างระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ กับลักษณะความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษากการประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคมของเด็กเร่ร่อน

5. ความแตกต่างระหว่างระยะเวลาที่เข้าอยู่ในมูลนิธิสร้างสรรค์เด็กกับลักษณะความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคมของเด็กเร่ร่อน

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชีวิตของเด็กเร่ร่อน

บิดามารดาของเด็กเร่ร่อน ร้อยละ 68 ประกอบอาชีพรับจ้าง เด็กเร่ร่อน ร้อยละ 80 รายงานว่า สาเหตุที่ออกจากบ้านมาใช้ชีวิตเร่ร่อน เพราะครอบครัวมีปัญหา กล่าวคือ ครอบครัวมักมีการทะเลาะและทำร้ายร่างกายกัน บิดามารดาแยกกันอยู่ โดยมีบิดาหรือมารดาแต่งงานใหม่ เด็กเร่ร่อน ร้อยละ 60 ระบุว่า บิดามารดาไม่รัก มักชอบดุด่าเยียนตี ดังนั้น เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น จึงมักออกมาเที่ยวเตร่นอกบ้าน จนกระทั่งรู้สึกสบายใจขึ้นจึงกลับบ้าน เมื่อออกมาใช้ชีวิตนอกบ้าน ร้อยละ 64 รู้สึกไม่ชอบชีวิตเร่ร่อน เพราะรู้สึกลำบากและไม่ปลอดภัย ร้อยละ 90 ของเด็กเร่ร่อนดำรงชีวิตอยู่ด้วยการขอทานตามสะพานลอยและในที่ชุมชน มักเร่ร่อนเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 3-5 คน มีบางส่วนที่สูดดมสารระเหยทินเนอร์หรือกาว นอกจากนั้นยังพบว่า ร้อยละ 74 ไม่อยากกลับบ้าน เพราะกลัวบิดามารดาดุด่าเยียนตี และจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า เด็กเหล่านี้มักมีประสบการณ์คล้ายคลึงกัน ดังนั้น จึงมีส่วนทำให้เกิดทัศนคติและลักษณะนิสัยเป็นไปในแนวเดียวกัน เด็กเหล่านี้จึงมักจะเข้าใจและเห็นอกเห็นใจกัน จนทำให้เป็นเพื่อนสนิทกันได้ง่าย ซึ่งจะช่วยให้ความรู้สึกโดดเดี่ยวของเด็กเหล่านี้ลดลง อย่างไรก็ตาม เด็กเร่ร่อนร้อยละ 80 เปิดเผยว่า มักคิดถึง "แม่" เมื่อเกิดความรู้สึกไม่สบายใจในระหว่างที่ใช้ชีวิตเร่ร่อนในช่วงเวลาขณะสัมภาษณ์ ร้อยละ 75 ของเด็กเร่ร่อนกล่าวว่า รู้สึกคิดถึงบิดามารดา แต่ก็ไม่อยากกลับบ้าน เพราะรู้สึกว่าครอบครัวของตนเป็นครอบครัวที่ไม่มีความสุข เมื่อผู้วิจัยถามถึงเหตุผลในการหยุดเร่ร่อน เด็กเร่ร่อนร้อยละ 65 มีความต้องการศึกษาต่อเพราะเชื่อว่าจะทำให้ชีวิตดีขึ้น สำหรับเหตุผลที่เด็กเหล่านี้ตัดสินใจเข้าใช้ชีวิตในมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก เพราะชอบครูของโครงการสร้างสรรค์เด็กข้างถนน และจะได้เรียนหนังสือ และจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า เด็กเร่ร่อน ร้อยละ 60 มีปัญหาทางพฤติกรรม เช่น ก้าวร้าว หยาบคาย ชอบรุกรานผู้อื่น หนีโรงเรียน ฯลฯ

2. แนวโน้มความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคมของเด็กเร่ร่อน

จากการศึกษาพบว่า เด็กเร่ร่อนมีแนวโน้มความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษาระดับต่ำ ร้อยละ 76.0 ระดับปานกลางร้อยละ 20.0 ระดับสูงร้อยละ 4.0

แนวโน้มความคาดหวังในชีวิตด้านการประกอบอาชีพ ระดับต่ำร้อยละ 60.0 ระดับปานกลางร้อยละ 40.0

แนวโน้มความคาดหวังในชีวิตด้านครอบครัว ระดับต่ำร้อยละ 76.0 ระดับปานกลางร้อยละ 24.0

แนวโน้มความคาดหวังในชีวิตด้านสังคม ระดับปานกลางร้อยละ 62.0 ระดับต่ำร้อยละ 38.0

เมื่อศึกษาถึงระดับความคาดหวังในชีวิตรวมทุกด้าน พบว่า เด็กเร่ร่อนมีแนวโน้มความคาดหวังในชีวิตรวมทุกด้านในระดับต่ำร้อยละ 64.0 และระดับปานกลางร้อยละ 36.0

3. องค์ประกอบทางสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพทางการศึกษา และระยะเวลาที่ใช้ในการเร่ร่อน องค์ประกอบทางสถานภาพด้านเศรษฐกิจ สังคมของครอบครัวของเด็กเร่ร่อน ได้แก่ ภูมิลำเนา สถานภาพทางการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดา

จากการศึกษาองค์ประกอบทางสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า เด็กเร่ร่อนเป็นเพศชาย 36 คน (ร้อยละ 72.0) เพศหญิง 14 คน (ร้อยละ 28.0) วัยเด็ก 22 คน (ร้อยละ 44.0) วัยรุ่น 28 คน (ร้อยละ 56.0) ได้รับการศึกษา 30 คน (ร้อยละ 60.0) ไม่ได้รับการศึกษา 20 คน (ร้อยละ 40.0) ระยะเวลาที่ใช้ในการเร่ร่อนมากที่สุดในช่วง 6 เดือน จำนวน 20 คน (ร้อยละ 40.0) ระยะเวลา 6 เดือนถึง 1 ปี จำนวน 12 คน (ร้อยละ 24.0) ระยะเวลาเร่ร่อนมากกว่า 2 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน (ร้อยละ 20.0) และระยะเวลาเร่ร่อน 1-2 ปี จำนวน 8 คน (ร้อยละ 16.0)

สำหรับองค์ประกอบทางสถานภาพด้านเศรษฐกิจ สังคมของครอบครัวของเด็กเร่ร่อน พบว่า บิดามารดาของเด็กเร่ร่อนที่ไม่ได้รับการศึกษามี 22 คน (ร้อยละ 44.0) ได้รับการศึกษามี 28 คน (ร้อยละ 56.0) ภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ มี 12 คน (ร้อยละ 24.0) ภูมิลำเนาในภาคกลางมี 21 คน (ร้อยละ 42.0) ภูมิลำเนาในภาคเหนือมี 4 คน (ร้อยละ 8.0) ภูมิลำเนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี 13 คน (ร้อยละ 26.0) บิดามารดาของเด็กเร่ร่อนที่มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจต่ำมี 37 คน (ร้อยละ 74.0) ระดับฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางมี 13 คน (ร้อยละ 26.0)

4. ความแตกต่างระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ กับลักษณะความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคมของเด็กเร่ร่อน

จากการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ กับลักษณะความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัว และสังคมของเด็กเร่ร่อน พบว่า องค์ประกอบทางสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพทางการศึกษา ระยะเวลาที่ใช้ในการ

เร่ร่อนกับความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ประกอบทางสภาพทางด้านเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวของเด็กเร่ร่อน ได้แก่ ภูมิลำเนา สถานภาพทางการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดากับความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนภูมิลำเนาที่แตกต่างกันกับความคาดหวังในชีวิตด้านสังคมของเด็กเร่ร่อน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพื่อแสดงให้เห็นว่าความคาดหวังในชีวิตด้านสังคมของเด็กเร่ร่อนในภูมิลำเนาใดที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงทดสอบคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี Newman - Keuls test พบว่า ความคาดหวังในชีวิตด้านสังคมระหว่างเด็กเร่ร่อนที่มีภูมิลำเนาในภาคกลาง กับภาคเหนือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยความคาดหวังในชีวิตด้านสังคมของเด็กเร่ร่อนที่มีภูมิลำเนาในภาคเหนือสูงกว่าภาคกลาง ส่วนความคาดหวังในชีวิตด้านสังคมของเด็กเร่ร่อนระหว่างภูมิลำเนาอื่นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ความแตกต่างระหว่างระยะเวลาที่เข้าอยู่ในมูลนิธิสร้างสรรค์เด็กกับลักษณะความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคมของเด็กเร่ร่อน

จากการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระยะเวลาที่เข้าอยู่ในมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก กับลักษณะความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคมของเด็กเร่ร่อน ซึ่งเป็นการศึกษานอกเหนือจากสมมติฐาน พบว่า ระยะเวลาที่แตกต่างกันในการเข้าอยู่ในมูลนิธิสร้างสรรค์เด็กกับความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ดูตาราง ก. ในภาคผนวก)

อภิปรายผล

1. ความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัว และสังคมของเด็กเร่ร่อนชายและเด็กเร่ร่อนหญิง

การวิจัยครั้งนี้ พบว่า โดยส่วนรวมแล้ว เด็กเร่ร่อนชายและเด็กเร่ร่อนหญิงในมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก มีความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจจะเนื่องมาจากการที่เด็กเร่ร่อนเหล่านี้มีลักษณะชีวิตที่เผชิญต่อความเครียดที่คล้ายคลึงกันทั้งก่อนออกเร่ร่อน และระหว่างการเร่ร่อน กล่าวคือ ต้องเผชิญกับสภาวะทางครอบครัวที่ไม่มีความสุข และปฏิกิริยาด้านลบของผู้คนในสังคม จึงทำให้เด็กเร่ร่อนเหล่านี้มีแนวความคิดคล้ายกัน และจากการสังเกต

ของผู้วิจัยระหว่างการเข้าไปคลุกคลีกับเด็กเร่ร่อนเหล่านี้ พบว่า เด็กเร่ร่อนทั้งชายและหญิงชอบอยู่รวมเป็นกลุ่ม มีความเห็นอกเห็นใจ และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน กล่าวโดยสรุปการที่เด็กเร่ร่อนชายและหญิงตกอยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกัน มีโอกาสแห่งชีวิตเท่า ๆ กัน จึงน่าจะเป็นเหตุให้เด็กเร่ร่อนชายและหญิงมีความคาดหวังในชีวิตไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ลิขิต กาญจนารักษ์ และคณะ (2521) ที่วิจัยเรื่องจุดมุ่งหวังในอนาคตของเยาวชนไทย ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน จำนวน 4,487 คน ในช่วงอายุ 13-15 ปี และ 16-18 ปี จาก 7 จังหวัดของเขตการศึกษา 1 โดยให้เขียนบรรยายถึงจุดมุ่งหมายในอนาคตของตน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า มีเยาวชนประมาณร้อยละ 50 สามารถคิดได้ถึงจุดมุ่งหวังในอนาคต โดยไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศ ช่วงอายุ หรือภูมิลาเนา

2. ความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวยุคใหม่และสังคมของเด็กเร่ร่อนวัยเด็ก และเด็กเร่ร่อนวัยรุ่น

การวิจัยครั้งนี้ พบว่า เด็กเร่ร่อนวัยเด็ก และเด็กเร่ร่อนวัยรุ่นมีความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวยุคใหม่และสังคม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติที่ผู้วิจัยตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ลิขิต กาญจนารักษ์ และคณะ (2521) ดังกล่าวแล้วข้างต้น

การที่ความคาดหวังในชีวิตของเด็กเร่ร่อนวัยเด็กและเด็กเร่ร่อนวัยรุ่น ไม่แตกต่างกันนั้น ผู้วิจัยประมวลได้ดังนี้

2.1 วัยเด็กและวัยรุ่นมีพัฒนาการของความคาดหวังในชีวิตค่อนข้างช้าและไม่ชัดเจนนัก จากคำกล่าวของ รุ่งฟ้า ล้อมใบเมือง (2528) ที่ว่า จุดเริ่มต้นความสนใจในอาชีพของแต่ละบุคคลนั้น จะเริ่มมีอายุ 11 ปี แต่เป็นความสนใจที่เพ้อฝัน เมื่อเด็กอายุ 12 ปี จะมีความสนใจในอาชีพมากขึ้น เด็กวัยนี้จึงไม่อาจพิจารณาความสามารถของตนว่า เหมาะสมกับอาชีพใด แต่เมื่ออายุ 17-18 ปี เด็กจะรู้จักพิจารณาเป็นอย่างดีว่า ตนควรเลือกอาชีพใด ในช่วงอายุที่ใกล้เคียงกันนี้ คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2521) ได้กล่าวว่า ถ้าบุคคลมีความเจริญออกงามไปตามวัย จะสามารถตรวจสอบเรื่องความสนใจได้เมื่ออายุประมาณ 15-16 ปี ช่วงความสนใจจะชัดเจนและดีพอสมควร เมื่อบุคคลอายุ 16-25 ปี แต่อย่างไรก็ตามบางบุคคลแม้จะมีอายุย่างเข้า 20 หรือ 22 ปีแล้วก็ตาม ก็ยังอาจไม่มีความสนใจในสิ่งใดที่แน่นอนในชีวิต

เมื่อย้อนพิจารณากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ มีอายุ 7-18 ปี อายุเฉลี่ย 11.76 ปี จึงอาจมีความสนใจในการศึกษา และอาชีพที่ไม่ค่อยแน่นอนขึ้นกับอิทธิพลของสิ่งอื่น ๆ อันได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา หรือการได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ซึ่งเด็กจะได้รับการช่วยเหลือค่าจุนเจือในด้านอุปโภค บริโภค ที่อยู่อาศัย โดยไม่ต้องดิ้นรนด้วยตัวเอง ซึ่งต่างจากสังคมตะวันตกที่เด็กส่วนใหญ่ที่จะต้องช่วยเหลือรับผิดชอบตนเอง ทั้งด้านเศรษฐกิจ และการศึกษา แต่ในสังคม

ไทยโดยมากจะเลี้ยงดูเด็กจนกว่าจะจบการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือจนกว่าจะแต่งงาน ทำให้การกระทำ การคิด การตัดสินใจ การเลือกศึกษา และการประกอบอาชีพของเด็กไทย มักไม่ได้เกิดจากความสนใจ ความต้องการที่แท้จริง ซึ่งก่อให้เกิดความไม่พอใจในสภาพการทำงาน หรือการทำงานที่ไม่เต็มศักยภาพ แห่งตน อันเป็นปัญหาใหญ่ในสังคมไทยปัจจุบัน

จึงอาจกล่าวได้ว่า กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ ซึ่งมีอายุระหว่าง 7-18 ปี อาจจะยังไม่มี พัฒนาการด้านความคาดหวังในชีวิต จึงยังไม่พบความแตกต่างของความคาดหวังในชีวิตทั้ง 4 ด้าน

2.2 สภาพแวดล้อมและสถานภาพของครอบครัว

สภาพแวดล้อมของเด็กเร่ร่อนในวัยเด็กกับเด็กเร่ร่อนวัยรุ่นมีระดับฐานะทาง เศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน (ยากจน) มีการติดต่อ สماعกันอยู่ตลอดเวลา และจากการศึกษาของ ประเทิน มหาพันธ์ (2521) พบว่า สถานภาพของครอบครัว จะมีผลให้ความมุ่งหวังทางการศึกษาของ เยาวชนกลุ่มต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เช่น เยาวชนกลุ่มที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทาง สังคมสูง จะมีความมุ่งหวังทางการศึกษาสูง เยาวชนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางการศึกษาต่ำจะมี ความมุ่งหวังทางการศึกษาต่ำ เป็นต้น และเมื่อพิจารณาสถานภาพทางสังคมและ เศรษฐกิจของครอบครัว เด็กเร่ร่อนทั้ง 2 กลุ่มนี้ มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางสังคมและ เศรษฐกิจต่ำทั้งคู่

จากเหตุผลข้างต้นนี้ อาจกล่าวได้ว่า ความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การ ประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคมของเด็กเร่ร่อนในวัยเด็กและวัยรุ่น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ เนื่องจากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมือนกันมาจากครอบครัวที่มีสภาพทางสังคมและ เศรษฐกิจระดับ เดียวกัน

2.3 อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน

เฮอร์ล็อก (Hurlock, 1973) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของความคาดหวังจากบุคคล ภายนอกไว้ว่า การคาดหวังของวัยรุ่นได้รับอิทธิพลมาจากบุคคลภายนอกอื่น ๆ นอกเหนือจากพ่อแม่ ก็อาจ เป็นครูและเพื่อน เช่น ถ้าเพื่อนหวังให้เขาเป็นนักกีฬาที่น่าเชื่อถือเสี่ยงมาให้โรงเรียน เขาก็มีความหวัง เกี่ยวกับกีฬามากกว่าอย่างอื่น วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องทำอะไรตามที่เพื่อน ๆ ยอมรับ ในกรณีของเด็กเร่ร่อน ในมูลนิธิสร้างสรรค์เด็กทั้ง 2 วัยดังกล่าว อภิปรายได้ว่า เด็กทั้งกลุ่มเป็นสิ่งแวดล้อมของกันและกัน จึงมี อิทธิพลต่อความคาดหวังซึ่งกันและกัน ทำให้ความคาดหวังในชีวิตของเขาไม่แตกต่างกัน ประกอบกับการ ได้รับการแนะนำ อบรม สั่งสอน ปลูกฝังค่านิยม และการเลียนแบบจากครูกลุ่มเดียวกัน จึงทำให้เด็กเร่ร่อน ในวัยเด็กและวัยรุ่นในมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก มีความคาดหวังในชีวิตทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัว และสังคมของเด็ก เร่ร่อนที่มีระยะเวลาในการเร่ร่อนต่างกัน

การวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัว และสังคมของเด็ก เยาวชนที่มีระยะเวลาต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐาน แต่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ประเทิน มหาพันธ์ (2521) ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น และดังกล่าวของ เฮิร์ลลอค (Hurlock, 1973) ที่กล่าวว่า ความคาดหวังของวัยรุ่นได้รับอิทธิพลมาจากบุคคลภายนอกอื่น ๆ นอกเหนือจากพ่อแม่ ก็อาจเป็นครูและเพื่อน

จากการวิจัยนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคมของเด็ก เยาวชนที่มีระยะเวลาแตกต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากเด็ก เยาวชนเหล่านี้ มาจากพื้นฐานครอบครัวที่มีสถานภาพทางสังคมและ เศรษฐกิจระดับเดียวกัน และจากการที่เด็ก เยาวชนใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน เจอภาวะเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกันจึงได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม และกลุ่มเพื่อนในการตั้งความคาดหวังทั้ง 4 ด้าน

4. ความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคมระหว่างเด็ก เยาวชนที่มีภูมิลำเนาต่างกัน

การวิจัยครั้งนี้ พบว่า ความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัว ระหว่างเด็ก เยาวชนที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความคาดหวังในชีวิตด้านสังคมของเด็ก เยาวชนที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จะเห็นได้ว่า ในส่วนของความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และครอบครัว ระหว่างเด็ก เยาวชนที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐาน แต่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรพาวาศ นนทยาธร (2520) พบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจต่อสังคมของครอบครัว ได้แก่ จำนวนพี่น้อง ภูมิลำเนา อาชีพบิดามารดา อาชีพผู้ปกครอง รายได้ผู้ปกครอง และสถานภาพสมรสของบิดามารดาไม่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังทางการศึกษาต่อของนักเรียน

ผู้วิจัยคิดว่า ถึงแม้ว่าเด็ก เยาวชนเหล่านี้จะมาจากภูมิลำเนาต่างกัน แต่เมื่อมาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มกับเพื่อน ๆ ระยะเวลาหนึ่ง ย่อมทำให้ความคาดหวังในชีวิตมีระดับที่ใกล้เคียงกัน ดังที่ เฮิร์ลลอค (Hurlock, 1973) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของความคาดหวังจากบุคคลภายนอกไว้ว่า การคาดหวังของวัยรุ่นได้รับอิทธิพลมาจากบุคคลภายนอกอื่น ๆ นอกเหนือจากพ่อแม่ ก็คือเพื่อน นั่นคือ ความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และครอบครัวระหว่างเด็ก เยาวชนที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากการรับรู้ความคาดหวังของกลุ่มเพื่อน

ส่วนความคาดหวังในชีวิตด้านสังคมของเด็ก เยาวชนที่มีภูมิลำเนาต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับ เฮิร์ลลอค (Hurlock, 1973) ได้อธิบายไว้ว่า บุคคลจะมีความคาดหวังแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้ คือ วัฒนธรรม (Cultural Ideals) วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ก็จะมีมาตรฐานของความคาดหวังต่อสมาชิกต่างกัน มาตรฐานนี้ครอบคลุมถึงระดับของความสำเร็จ และ

ทัศนคติต่อความสำเร็จ เมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่นจะรับรู้ความคาดหวังของสังคมที่มีต่อตนเอง และความรับผิดชอบของตนเองที่จะต้องมีส่วนต่อสังคม การตั้งความคาดหวังของบุคคลในแต่ละสังคมจึงแตกต่างกันไป

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่า ในแต่ละภูมิภาคมีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ ตลอดจนสังคมแตกต่างกันไป จึงมีอิทธิพลทำให้ความคาดหวังในชีวิตด้านสังคมของเด็ก เยาวชนที่มีภูมิลำเนาต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ ความคาดหวังในชีวิตด้านสังคมของเด็ก เยาวชนที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด และจากการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อแสดงให้เห็นว่า ความคาดหวังในชีวิตด้านสังคมของเด็ก เยาวชนในภูมิภาคใดที่ต่างกัน ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี Newman-Keuls test ปรากฏว่า ความคาดหวังในชีวิตด้านสังคมของเด็ก เยาวชนในภาคกลางกับภาคเหนือ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยความคาดหวังในชีวิตด้านสังคมของเด็ก เยาวชนในภาคเหนือสูงกว่าภาคกลาง ทั้งนี้ เนื่องจากในภาคเหนือจะมีลักษณะความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมที่เรียบง่าย ไม่วุ่นวาย จึงมองสังคมไปในทางบวก จึงทำให้มีความคาดหวังในชีวิตด้านสังคมสูงกว่าเด็ก เยาวชนในภาคกลาง ซึ่งมีวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ที่วุ่นวายกว่า จึงมองสังคมไปในทางลบ

5. ความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัว และสังคมของเด็ก เยาวชนที่ได้รับการศึกษากับไม่ได้รับการศึกษา

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคม ระหว่างเด็กที่ได้รับการศึกษากับไม่ได้รับการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในกรณีนี้อาจอธิบายได้ว่า เด็ก เยาวชนที่ได้รับการศึกษานั้น อยู่ในระดับการศึกษาต่ำ จากการสัมภาษณ์เด็ก เยาวชนกลุ่มที่ได้รับการศึกษา พบว่าในจำนวนนี้ทั้งหมดส่วนใหญ่ (73.3%) ได้รับการศึกษาระดับประถมต้น คือ ระดับ ป.1-ป.4 แต่มีบางส่วนที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้น แต่ก็ไม่เกินชั้น ป.6 (26.7%) และเด็กเหล่านี้ได้หยุดเรียนมานานแล้ว ซึ่งเด็กทั้ง 2 กลุ่ม ก็ได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีความเห็นอกเห็นใจกัน ผ่านประสบการณ์ชีวิตที่เหมือนกัน ย่อมทำให้มีความคาดหวังในชีวิตไม่แตกต่างกัน

6. ความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคมระหว่างเด็ก ที่บิดามารดาได้รับการศึกษากับไม่ได้รับการศึกษา

จากการวิจัยพบว่าความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคมระหว่างเด็กที่บิดาและมารดาได้รับการศึกษา และไม่ได้รับการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งขัดแย้งกับสมมุติฐาน แต่สอดคล้องกับข้อค้นพบของ จอห์นสัน (Johnton, 1975) ที่ว่า การศึกษาของบิดาและรายได้ของบิดามารดา มีอิทธิพลต่อความคาดหวังของนักเรียนที่เป็นดังนี้ คงเนื่องมาจากข้อค้นพบโดยทั่วไปที่ว่า ถ้าบิดามารดาที่มีการศึกษาสูงย่อมจะกระตุ้นเตือนให้บุตรได้รับ

การศึกษาในระดับสูงด้วย ท่านเองตรงกันข้าม ถ้าบิดามารดาไม่มีการศึกษาค่า มักจะมีแนวโน้มที่จะเอาใจใส่ต่อการศึกษามากกว่าบุตรน้อย ซึ่งตรงกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่ได้ เพราะถึงแม้บิดาและมารดาของเด็กเร่ร่อนได้รับการศึกษา แต่ก็อยู่ในระดับต่ำมีจำนวนถึงร้อยละ 85 ได้รับการศึกษาในระดับประถมต้น คือ ชั้น ป.1-ป.4 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัว และสังคม ระหว่างเด็กที่บิดาและมารดาได้รับการศึกษากับไม่ได้รับการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะถึงแม้บิดามารดาที่ได้รับการศึกษาก็อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งใกล้เคียงกับบิดามารดาที่ไม่ได้รับการศึกษา จึงมีอิทธิพลทำให้ความคาดหวังในชีวิตของเด็กเร่ร่อน 2 กลุ่มนี้ ไม่แตกต่างกัน

7. ความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคมระหว่างเด็กที่บิดามารดาไม่มีความรู้ทางเศรษฐกิจต่างกัน

จากการวิจัย พบว่า ความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัว และสังคม ระหว่างเด็กที่บิดามารดาไม่มีความรู้ทางเศรษฐกิจปานกลางกับต่ำ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งขัดแย้งกับสมมติฐาน แต่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ซีเวล และ อาร์มเมอร์ (Sewell and Armer, 1966) ที่ว่า องค์ประกอบที่สำคัญต่อความคาดหวังทางการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียน คือ รายได้ของครอบครัว หรือฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว แสดงว่า รายได้ของบิดามารดามีอิทธิพลต่อความคาดหวังของนักเรียน ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง มักจะกระตุ้นเตือนเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรให้ได้รับการศึกษาในระดับสูง นอกจากนั้นครอบครัวดังกล่าว ย่อมมีประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการศึกษาของบุตร ในทางตรงกันข้าม ครอบครัวที่มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ มักจะต้องการให้บุตรของตนได้รับการศึกษาค่า เนื่องจากการขาดแคลนทุนทรัพย์ที่จะใช้จ่ายในการส่งบุตรเล่าเรียน เพราะมีความจำเป็นต้องใช้จ่าย เพื่อการกินอยู่ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้บิดามารดาของครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ยังต้องการแรงงานเพิ่ม เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัวอีกด้วย นอกจากนั้น จากผลการวิจัยของ จวี จ้อยสำเนา (2519) ยังพบว่า นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกันทั้ง 3 กลุ่ม คือ สูง ปานกลาง และต่ำ มีความปรารถนาในชีวิตไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยนี้ พบว่า ครอบครัวของเด็กเร่ร่อนมีระดับฐานะต่ำถึง ร้อยละ 74 และฐานะระดับปานกลาง ร้อยละ 26 ซึ่งรายได้เมื่อศึกษาคู่ก็ไม่แตกต่างกันมาก แม้ระดับฐานะจะต่างกัน แต่สิ่งแวดล้อมต่างๆ ก็คล้ายคลึงกัน สภาพครอบครัวต้องดิ้นรนเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ไม่มีเวลากับบุตรมาก สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลทำให้ความคาดหวังในชีวิตของเด็กเร่ร่อน ที่บิดามารดาไม่มีความรู้ทางเศรษฐกิจปานกลางกับต่ำ ไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความคาดหวังในชีวิตโดยรวมทุก ๆ ด้าน กับตัวแปรอิสระว่า มีความแตกต่างกันหรือไม่ พบว่า ความคาดหวังในชีวิตโดยรวมทุก ๆ ด้าน

กับตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการวิจัยนี้ อาจสรุปได้ว่า เด็กเร่ร่อนที่นำมาศึกษาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมือนกัน เจอภาวะเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกัน จึงได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมและกลุ่มเพื่อน ในการตั้งความคาดหวังในชีวิต ประกอบกับการที่เด็กเข้าอยู่ในมูลนิธิสร้างสรรค์เด็กได้รับการแนะแนว อบรม สั่งสอน ปลูกฝังค่านิยมและการเลียนแบบจากครูกลุ่มเดียวกัน จึงทำให้มีความคาดหวังในชีวิตไม่แตกต่างกันตามตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา

8. แนวโน้มความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคมของเด็กเร่ร่อน

จากการศึกษา พบว่า เด็กเร่ร่อนมีแนวโน้มความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา ในระดับต่ำร้อยละ 76.0 ระดับปานกลางร้อยละ 20.0 ระดับสูงร้อยละ 4.0

แนวโน้มความคาดหวังในชีวิตด้านการประกอบอาชีพ ระดับต่ำร้อยละ 60.0 ระดับปานกลางร้อยละ 40.0

แนวโน้มความคาดหวังในชีวิตด้านครอบครัว ระดับต่ำร้อยละ 76.0 ระดับปานกลางร้อยละ 24.0

แนวโน้มความคาดหวังในชีวิตด้านสังคม ระดับต่ำร้อยละ 38.0 ระดับปานกลางร้อยละ 62.0

เมื่อศึกษาถึงระดับความคาดหวังในชีวิตรวมทุกด้าน พบว่า เด็กเร่ร่อนมีแนวโน้มความคาดหวังในชีวิตรวมทุกด้านในระดับต่ำร้อยละ 64.0 และระดับปานกลางร้อยละ 36.0

จากการศึกษาครั้งนี้จะเห็นว่าแนวโน้ม ความคาดหวังในชีวิตด้านต่าง ๆ จะอยู่ในระดับต่ำและระดับปานกลาง ซึ่งพอจะอธิบายได้ว่า การที่เด็กเร่ร่อนส่วนใหญ่มีความคาดหวังในชีวิตต่ำและปานกลางนั้น สามารถสรุปสาเหตุสำคัญได้ 2 ประการ คือ

1. การขาดแรงกระตุ้นเชิงสร้างสรรค์ ชีวิตเด็กเร่ร่อนเป็นชีวิตของเด็กในครอบครัวที่มีปัญหา เช่น พ่อแม่แยกจากกัน หรือมีชีวิตสมรสที่ไม่ราบรื่นหรือต้องอาศัยอยู่กับผู้อื่น รวมทั้งการที่ครอบครัวยากจน ต้องดำรงชีวิตอยู่อย่างแร้นแค้นนั้น ทำให้เด็กขาดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นตามช่วงอายุ นอกจากนั้นการขาดโอกาสในการศึกษา หรือได้รับการศึกษาอย่างไม่ต่อเนื่อง เหล่านี้ล้วนแล้วแต่จะทำให้เด็กขาดแรงกระตุ้นในเชิงสร้างสรรค์ทั้งนั้น

อย่างไรก็ดี หากดูอีกด้านหนึ่งอาจจะเห็นว่า เด็กเหล่านี้มีแรงกระตุ้นผลักดันจากเชิงลบอยู่มาก เช่น ความบอบช้ำทางกายและทางจิตใจ อันเกิดจากความยากแค้นและความบกพร่องในชีวิตทำให้ต้องหนีออกมาเร่ร่อนเผชิญกับภาวะต่าง ๆ ที่บีบคั้น และเสี่ยงต่อการเผชิญปัญหาที่หนักยิ่งขึ้น เช่น การคุมทินเนอร์ หรือกาว การตกเป็นโสเภณีเด็ก

2. การขาดโอกาส เด็กเร่ร่อนส่วนใหญ่ทั้งหมดอยู่ในสภาพขาดโอกาสที่จะได้รับการอันจำเป็นต่อพัฒนาการชีวิต ไม่ว่าจะเป็น ครอบครัว ชุมชน หรือรัฐ การขาดความอบอุ่นอันเนื่องมาจาก

ความบกพร่องของสถาบันครอบครัว การขาดโอกาสในด้านการพักผ่อนหย่อนใจ สืบเนื่องมาจากชุมชนไม่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ และการขาดโอกาสทางการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งเนื่องมาจากความไม่ทั่วถึงในบริการของรัฐ ทำให้เด็กหมดที่พึ่งทั้งทางกายทางใจ

จะเห็นว่า การมองอนาคตของเด็ก เร็วร้อนจะมองในลักษณะที่ใกล้ เคียงกับความเป็นจริงมาก กล่าวคือ ถ้าเขาอยู่ในสภาพดังเช่นปัจจุบันแล้ว อนาคตของเขาก็คงจะไม่ดีไปกว่านี้ได้ แม้จะมีกลุ่มที่ความตั้งใจจริง พยายามช่วยตัวเอง เพื่อยกระดับชีวิตให้บรรลุถึงอนาคตที่คาดหวังอยู่เพียงส่วนน้อยก็ตาม ก็ไม่น่าจะตีความหมายไปว่าเด็ก เร็วร้อนส่วนใหญ่จะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement motivation) ต่ำกว่าปกติ ทั้งนี้ เพราะสาเหตุเนื่องมาจากเขามองเห็นโอกาสในการช่วยตัวเองในลักษณะเช่นนี้ว่า มีอยู่น้อยเต็มที ซึ่งความจริงก็เป็นเช่นนั้นในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่มีความด้อยในโอกาสแทบทุกด้าน เช่น เด็กเร็วร้อนเหล่านี้

9. ความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัวและสังคม ระหว่างเด็กที่เข้ามาอยู่ในมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก โดยมีระยะเวลาต่างกัน

จากการศึกษานอกเหนือจากสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ พบว่า ความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ครอบครัว สังคม และโดยรวม ระหว่างเด็กที่เข้ามาอยู่ในมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ตามระยะเวลาที่ต่างกัน โดยแบ่งเป็น น้อยกว่า 6 เดือน และมากกว่า 6 เดือน พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

จากผลการศึกษานี้ ผู้วิจัยคิดว่า การที่เด็กเข้ามาอยู่ในมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก โดยมีระยะเวลาที่ต่างกัน แต่ความคาดหวังในชีวิตด้านต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากเด็กเหล่านี้มีพื้นฐานที่ใกล้เคียงกัน เจอภาวะเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกัน และเมื่อเข้ามาอยู่ในมูลนิธิ ก็ได้รับการแนะนำ อบรม สั่งสอน ปลูกฝังค่านิยมและการเลียนแบบจากครูกลุ่มเดียวกัน จึงทำให้ความคาดหวังในชีวิตด้านต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน

และจากผลการวิจัยโดยสรุป พบว่า แนวโน้มความคาดหวังในชีวิตด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และครอบครัวของเด็ก เร็วร้อนที่อยู่ในมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำรองลงมาคือ ระดับปานกลาง ผู้วิจัยคิดว่า สิ่งที่มีมูลนิธิฯ ให้ความสำคัญกับเด็กอาจเน้นในด้านปัจจัย 4 แต่ในด้านอื่น ๆ เช่น การให้ความสำคัญเชื่อมั่นในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต ยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ส่วนความคาดหวังในชีวิตด้านสังคม ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงว่ามูลนิธิฯ ให้ความสำคัญ รัก ความอบอุ่นแก่เด็กอย่างดี จึงทำให้เด็กมีความไว้วางใจสังคม มองสังคมในแง่ดี ขึ้นกว่าเดิม จึงทำให้ความคาดหวังในชีวิตด้านสังคมมีแนวโน้มสูงกว่าความคาดหวังในชีวิตด้านอื่น ๆ ดังนั้น มูลนิธิฯ จึงน่าจะพิจารณาการช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ ให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ให้เด็กมีความเชื่อมั่นต่ออนาคตของเขามากยิ่งขึ้น โดยพยายามให้เด็ก คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยขอเสนอแนะในเรื่องต่อไปนี้

1. มาตรการพัฒนาในการป้องกันและบรรเทาแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อน

มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อน ควรจะมีจุดเน้นที่สำคัญ 2 ประการ คือ การให้ความรู้และสร้างทัศนคติ และการดำเนินการให้บริการ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1) รัฐและเอกชนควรร่วมกันดำเนินการป้องกันไม่ให้มี เด็กเร่ร่อนมากขึ้น โดยมุ่งเน้นที่สถาบันครอบครัว โดยการให้การฝึกอบรมแก่ครอบครัวในการเตรียมความพร้อมก่อนมีบุตร และส่งเสริมให้ครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจถึงคุณค่าของความสัมพันธ์ที่ดีของครอบครัว

2) ครอบครัวควรให้การดูแลเอาใจใส่แก่เด็ก ทั้งกายและใจ เพื่อให้เด็กไม่ตัดสินใจเลือกทางเดินผิด ผู้ใหญ่ทุกคนต้องช่วยกันปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อเด็กให้ภูมิปัญญาในครอบครัว และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งต้องกระตุ้นให้เด็กแสดงออกในทางสร้างสรรค์

3) ครอบครัวและสถานสงเคราะห์เด็ก ควรส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ความสามารถพิเศษส่วนบุคคลทดแทนพฤติกรรมที่มีปัญหา และพิจารณาถึงการนำกิจกรรมมาเปลี่ยนความประพฤติของเด็ก เช่น การกีฬา การดนตรี การสร้างสรรคงานศิลปะ งานช่างหรืองานอาชีพที่เป็นประโยชน์ทางจิตต่ออนาคต

4) หน่วยงานของรัฐควรปรับเปลี่ยนระบบการทำงานใหม่ให้กระชับ และลดขั้นตอนการทำงาน เพื่อให้ทันการ การดำเนินงานจะต้องทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีมาตรการลงโทษที่เฉียบขาดต่อผู้กระทำผิด เช่น พ่อแม่ที่ทอดทิ้งลูก สถานเริงรมย์ที่ผิดกฎหมาย เป็นต้น

5) หน่วยงานของรัฐควรประสานงานกับองค์การเอกชนในการปฏิบัติงานสู่ชุมชน โดยการกำหนดพื้นที่แบ่งความรับผิดชอบ รวมทั้งจัดกิจกรรมการประสานงานระหว่างรัฐและเอกชน ในลักษณะของการแบ่งงานกันทำมากกว่าการแข่งขันแก่งแย่ง โดยมองผลประโยชน์ของกลุ่มเด็กเร่ร่อนมากกว่าผลงานของหน่วยงาน

6) เอกชนควรมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อน เช่น การให้สวัสดิการเลี้ยงดูของคณงาน การประชาสัมพันธ์สาระที่เป็นประโยชน์ของสื่อมวลชน เป็นต้น

7) ควรมีการติดตามและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ระหว่างครอบครัวกับเด็กเร่ร่อนให้สามารถปรับเข้าหากันจนเด็กสามารถกลับสู่ครอบครัว จนกระทั่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวอย่างแท้จริง

8) ในกรณีที่ไม่สามารถคืนสู่ครอบครัวได้ ควรให้เด็กเร่ร่อนได้มีโอกาสทำงาน เพื่อประโยชน์ทั้งในการพัฒนาศักยภาพและจิตใจ โดยเฉพาะในด้านการทำงานหาเลี้ยงชีพ และความพร้อมที่จะมีครอบครัวและลูก

9) การดำเนินงานในรูปแบบของกิจกรรมพัฒนาเด็กเร่ร่อน ควรเน้นโครงสร้างขนาดเล็ก เชิงคุณภาพมากกว่าปริมาณงานที่เด็กเร่ร่อนมาอยู่ร่วมกันจำนวนมาก เพราะนอกจากจะต้องใช้งบประมาณ

จำนวนมาแล้ว การดูแลเอาใจใส่ก็ลดน้อยลงและไม่ทั่วถึง ซึ่งยังคงอาศัยกฎระเบียบและอำนาจการที่รุนแรงเข้าจัดการ เพื่อให้ง่ายต่อการดูแล เด็ก ๆ จะกลายเป็นผู้เข้ามาถูกรอบร้อมมากกว่าเข้ามาพัฒนาศักยภาพของตน

10) รัฐและ เอกชนควรส่งเสริมการฝึกอาชีพพระยะสั้นแก่ เด็ก เร่ร้อน พร้อมทั้งจัดหางานให้เมื่อสำเร็จการฝึกอบรม รวมทั้งควรประชาสัมพันธ์ให้เด็ก เเร่ร้อน มีความรู้ เรื่องสุขภาพอนามัย และ ความรู้ เรื่อง เอลส์

11) ปรับปรุงระบบการดำเนินงานของสถานสงเคราะห์ให้มีรูปแบบเป็น "สถาบันการดูแลที่อบอุ่น" ที่สามารถทดแทนสิ่งที่เด็กขาดแคลน และไม่สามารถแก้ไขในระบบครอบครัวได้ ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของเด็ก เเร่ร้อน โดยควรมีการศึกษาวิจัย เพื่อค้นหารูปแบบการจัดบริการที่เหมาะสมขึ้น ทั้งหน่วยงานภาครัฐและ เอกชน

12) ควรส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งสถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ได้เข้ามามีบทบาทในเรื่องนี้มากขึ้น โดยมีการประสานงานสอดคล้องกัน และแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบครบวงจร ขณะเดียวกันต้องสร้างความเข้าใจด้านการทำงานเกี่ยวกับ เด็ก เเร่ร้อนให้ได้ถูกต้องตรงกันกับเจ้าหน้าที่ทั้งหมดด้วย

13) รัฐควรปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเด็ก เเร่ร้อนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย โดยการหาตัวชี้วัดที่ชัดเจน และดำเนินการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบมากขึ้น

14) รัฐและองค์การเอกชน ควรจัดตั้งศูนย์บริการให้คำแนะนำ และคำปรึกษาแก่ครอบครัว โดยจัดให้มีขึ้นโดยเฉพาะ หรือจัดศูนย์ให้อยู่ในสถานบริการสาธารณสุข สถานศึกษาและภายในชุมชน เป็นต้น

2. ต่อการวิจัย

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบเรื่องความคาดหวังในชีวิตเด็ก เเร่ร้อน ในกลุ่มประชากรที่ต่างกันออกไป เช่น เด็กที่อยู่ในความดูแลของกรมประชาสงเคราะห์, มูลนิธิอื่น ๆ เพื่อศึกษาถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม และการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันต่อความคาดหวังในชีวิต

2.2 ตัวแปรต้นที่น่าจะศึกษา คือ อิทธิพลของสื่อมวลชน ชาวปัญญา บุคลิกภาพของเด็ก เเร่ร้อนว่า จะมีอิทธิพลต่อความคาดหวังในชีวิตหรือไม่

2.3 ตัวแปรตามที่น่าจะศึกษาคือ ความคาดหวังในชีวิตด้านศาสนา ความรู้สึกต่อตนเอง และสุขภาพจิตของเด็ก เเร่ร้อน

3. ต่อมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก

3.1 ประสานงานกับองค์กรอื่น ๆ ที่ทำงานด้านสุขภาพจิตของเด็กให้เข้ามาช่วยเหลือในเรื่องการปรับพฤติกรรมของเด็ก

3.2 มูลนิธิฯ ควรจัดบริการแนะแนวการศึกษา อาชีพและสังคม ในหลาย ๆ รูปแบบ อาทิ การจัดวันอาชีพ สัปดาห์เด็กน่ารัก แฟ้มหนูคนดี

3.3 ติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยาเด็ก ในการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิต ซึ่งจะส่งผลให้เด็กที่ด้อยโอกาสเหล่านี้ เกิดกำลังใจและมีทัศนคติต่อตนเองดีขึ้น

3.4 มูลนิธิควรจัดหาบุคคลตัวอย่างที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กได้เลียนแบบ เช่น หาเด็กเร่ร่อน หรือบุคคลที่เคยล้มเหลวในครอบครัวแล้วประสบความสำเร็จในชีวิต โดยมีอาชีพหาเลี้ยงตัวได้ มีครอบครัวที่ดี เพื่อให้เด็กมีแบบอย่างที่ดีใกล้ตัว อันเป็นแนวทางที่ดีต่อไปในอนาคต